

DOMINIKA STROK-AMAIN



## POLSZCZYŻNA W CHIŃSKIEJ ODSŁONIE

*Język polski w Chinach. Z doświadczeń nauczania polszczyzny w Azji Wschodniej*, red. Agnieszka Jasińska, Piotr Kajak, Tomasz Wegner. Wydawnictwa Uniwersytetu Warszawskiego, 2021, 234 ss. ISBN 978-83-235-5006-8 (druk).

DOI: <https://doi.org/10.18290/rh237110.16>

Recenzowana publikacja jest częścią serii wydawniczej „Studia Glottodydaktyczne”, która ukazuje się pod kierunkiem Justyny Zych. Redakcji naukowej *Języka polskiego w Chinach...* podjęli się Agnieszka Jasińska, Piotr Kajak i Tomasz Wegner – pracownicy Centrum Języka Polskiego i Kultury Polskiej dla Cudzoziemców Polonicum Uniwersytetu Warszawskiego. Uczestniczą oni w innowacyjnym i pionierskim programie *Polish+ (polonistyka+)* – studiach polskich poszerzonych o komponenty specjalistyczne – we współpracy z Uniwersytetem Syczuańskim w Chengdu (116-117)<sup>1</sup>.

Historia nauczania języka polskiego w Chinach sięga lat 50. ubiegłego wieku, kiedy Xiao Huimin i Leszek Cyrzyk jako pierwsi zaczęli wykładać język polski na Pekinśkim Uniwersytecie Języków Obcych. Ponad 50 lat później uruchomiono drugą polonistykę – w Harbinie. Wkrótce, pod wpływem czynników politycznych i gospodarczych, liczba ośrodków oferujących naukę języka polskiego zaczęła wzrastać, w 2020 r. Instytut Polski w Pekinie odnotował ich 19. Umożliwiło to polskim lektorom zdobycie nowego doświadczenia – pracy z uczniem chińskojęzycznym, uczniem wychowanym w realiach odległych geograficznie, kulturowo i językowo<sup>2</sup>.

Recenzowana monografia składa się ze wstępu, czterech głównych rozdziałów, not o autorach i indeksu osób. Rozdziały zostały podzielone tematycznie, w każdym z nich w różnej perspektywie omówiono nauczanie JPJO w Chinach. W pierwszym rozdziale przedstawiono to zagadnienie na tle dyplomacji publicznej i kwestii społeczno-politycznych; w drugim – opisano jego zmiany na przestrzeni lat; w trzecim – zawarto związane z nim kwestie dydaktyczne; a w czwartym – metodyczne. Taki układ jest

---

Mgr DOMINIKA STROK-AMAIN – Szkoła Doktorska KUL, e-mail: dominika.strok@kul.pl; ORCID: <https://orcid.org/0000-0003-3592-3588>.

<sup>1</sup> Liczby w nawiasach odnoszą się do stron recenzowanej publikacji.

<sup>2</sup> Najnowsze informacje i rekomendacje dotyczące organizacji pracy z chińskimi studentami można znaleźć w publikacji (oraz grze interaktywnej o tym samym tytule): Małgorzata Zduniak-Wiktorowicz, Olga Bambrowicz, Emilia Kledzik, Barbara Chmiela. *Uniwersytet między kulturami*. Uniwersytet Adama Mickiewicza w Poznaniu, 2022.

celnym rozwiązaniem – rozpoczęcie rozważań od zarysowania ogólnego tła podjętej problematyki podkreśla znaczenie obecności JPJO w Państwie Środka i może zainteresować nie tylko osoby na co dzień związane z glottodydaktyką (np. lektorów, studentów), ale także szersze grono odbiorców, interesujących się polityką zagraniczną Polski. Do lektury zachęcają również ciekawie sformułowane tytuły rozdziałów i artykułów, np. „Jak Chiny długie i szerokie...”; „Bodajbyś uczył języka polskiego (w Chinach...)”; „Świat zaklęty w języku”; „Po polsku po Chinach...”.

W części wstępnej Elżbieta Wierzbicka-Piotrowska przybliżyła życiorys Teresy Iglirkowskiej (1926-2021), wieloletniej nauczycielki akademickiej, lektorki JPJO i autorki materiałów dydaktycznych (w tym współautorki pierwszego podręcznika JPJO dla początkujących). Jest to postać ważna z perspektywy tematyki recenzowanej książki, ponieważ T. Iglirkowska nauczала języka polskiego na Uniwersytecie Pekińskim w latach 50. XX wieku (12, 82).

W pierwszym rozdziale znajdują się 3 opracowania. Tekst przygotowany przez Joannę Skoczek został poświęcony roli nauczania języka polskiego w dyplomacji publicznej. Autorka przeanalizowała dokumenty dotyczące polskiej polityki zagranicznej i na ich podstawie wykazała, jak istotne jest promowanie nauki kultury polskiej i języka polskiego dla utrzymania pozytywnych relacji międzynarodowych. Wskazała także wiodącą w tym procesie rolę środowisk akademickich. W kolejnym artykule Piotr Kajak opisał różne aktywności, które – przy pominięciu sfery oficjalnej – wpływają na podniesienie prestiżu naszego kraju. Te działania to np.: nieprzerwane budowanie korzystnego wizerunku Polski przez lektorów JPJO (w tym chińskich lektorów), cudzoziemców uczących się języka polskiego oraz Polaków mieszkających za granicą; wzmacnianie pozycji polskich ośrodków akademickich czy dostosowywanie programu studiów polonistycznych do bieżących potrzeb rynku pracy. Rozdział pierwszy kończy tekst autorstwa Zhang Yuefeng „Nauczanie języka polskiego jako obcego w Chinach w nowej rzeczywistości społeczno-politycznej”. Autorka przedstawiła w nim wpływ inicjatywy Pasa i Szlaku na nauczanie tzw. mniejszych języków obcych, opisała najnowszą historię chińskiej glottodydaktyki polonistycznej i perspektywy jej rozwoju.

Na rozdział drugi składa się 5 tekstów. W otwierającym go opracowaniu „Sytuacja chińskiej polonistyki wczoraj i dziś – perspektywa lektora języka polskiego jako obcego” Agnieszka Jasińska podzieliła się doświadczeniami ze swojej pracy w Pekinie i w Kantonie, która przypadła na okres przełomu dla chińskiej polonistyki – początek XXI wieku. Obserwacje te pokazują, jak sytuacja geopolityczna i relacje polsko-chińskie oddziałują na nauczanie JPJO w Państwie Środka, kształtują postawy studentów i pogłębiają ich świadomość na temat kultury polskiej. Kolejny autor, Tomasz Wegner, przybliżył dzieje polskiej kolonii w Harbinie (na przełomie XIX i XX wieku); jej członkowie zapisali się w historii powstania chińskiego miasta. Badacz przedstawił również teksty kultury, w których wspomina się o tych wydarzeniach. Artykuł powinien zachęcić lektorów JPJO do rozbudzania w studentach zainteresowania wyjątkowym, polsko-harbińskim dziedzictwem. Izabella Zajączkowska omówiła „II Ogólnochińskie

Warsztaty Glottodydaktyczne w Pekinie (7-10 IV 2019 roku) jako przykład integracji polonistów chińskich”. Autorka przybliżyła charakter tego spotkania, przedstawiła refleksje nad jego organizacją i tematykę wystąpień prelegentów, w tym również autorów recenzowanej publikacji oraz innych ekspertów (m.in. Andrzeja Ruszera i Adrianę Prizel-Kani). Z kolei Kinga Wawrzyniak w artykule „Dwa programy studiów polonistycznych I stopnia na Pekinśkim Uniwersytecie Studiów Międzynarodowych (BISU)” zaprezentowała 7-letni program nauczania młodzieży na kierunkach językowych, który łączy w sobie poziom szkoły średniej i wyższej. Nowatorskie rozwiązanie zostało porównane ze standardowym, 4-letnim modelem, który z perspektywy lektorki został oceniony znacznie wyżej. Opis programu *Polish+* (w którym udział biorą redaktorzy naukowcy recenzowanej monografii) zawarto w wieńczącym ten rozdział artykule zatytułowanym „Studia polskie na Uniwersytecie Syczuańskim w Chengdu. Studium przypadku”. Piotr Kajak omówił w nim m.in. program studiów, nauczane przedmioty oraz efekty osiągnięte przez studentów.

Trzeci rozdział otwiera artykuł „Czy styl wypowiedzi chińskich studentów nosi cechy etniczne?”. Aby odpowiedzieć na tytułowe pytanie, Elżbieta Sękowska i Lin Xin przeanalizowali teksty pisane przez studentów i wyróżnili wśród nich 4 grupy tematyczne: mentalność i hierarchia wartości, Polska, historia, metafory. W omawianych pracach zauważyli np. patetyczne konstrukcje i nadmiar słów o dużym ładunku emocjonalnym, co odniesiono do kultury Azji Wschodniej oraz programu nauczania literatury w chińskich szkołach. Kolejny w tej sekcji artykuł dostarczył informacji o różnicach w postrzeganiu polskiej i chińskiej rzeczywistości. Jego autorka, Marta Ułańska, oparła swoje refleksje na obserwacjach wyniesionych z prowadzenia zajęć z języka polskiego na Uniwersytecie Syczuańskim w Chengdu. Wskazała te elementy codziennej komunikacji i obecne w niej leksemy, których funkcjonalność może wzajemnie dziwić przedstawicieli obu nacji – świadomość tego zjawiska powinna przyczynić się do usprawnienia procesu dydaktycznego. Anna Fu i Li Wanying w opracowaniu zatytułowanym „Czy język polski może być dla Chińczyków przysłowiową *chińszczyzną*?” opowiedziały o specyfice prowadzenia lektoratu języka polskiego w grupie studentów spoza polonistyki. Omówiły również perspektywę swoich uczniów i wskazywane przez nich korzyści, oczekiwania, sugestie oraz trudności związane z uczeniem się JPJO. Z kolei Sylwia Pietrzak w artykule „Motywacja i styl nauki chińskich studentów języka polskiego (na podstawie doświadczeń lektorki na Uniwersytecie Syczuańskim w Chengdu)” podsumowała istotne ustalenia dotyczące metod nauczania języka obcego studentów chińskich, które zostały dotychczas opisane w literaturze przedmiotu. Autorka odniosła te wnioski również do własnych doświadczeń dydaktycznych. Milena Herbal-Jeziarska przedstawiła natomiast „Wybrane zagadnienia z chińsko-polskiej komunikacji interkulturowej (na podstawie doświadczeń dydaktycznych)”. Doświadczenia te zdobyła, prowadząc kursy dla chińskich studentów w Chinach i w Polsce. Scharakteryzowała komunikację między uczestnikami oraz między uczestnikami a wykładowcą w obu tych grupach.

W ostatnim rozdziale monografii dotyczącym metodyki znajdują się 3 opracowania. Monika Gworys poświęciła swoje rozważania wybranym problemom składniowym, z którymi borykają się studenci z Chin. Autorka wyróżniła w tym zakresie najczęstsze błędy językowe oraz wywołujące je czynniki, a także wskazała rozwiązania, które mogą pomóc w ograniczaniu tychże trudności. Beata Sałęga-Bielowicz przedstawiła rolę dyktanda w pracy nad kompetencją rozumienia tekstu słuchanego i kompetencją ortograficzną. Lektorka zaproponowała narzędzia pozwalające m.in. na podnoszenie umiejętności poprawnego zapisu i wymowy wśród Chińczyków uczących się języka polskiego. W artykule „Po polsku po Chinach – wykorzystanie prezentacji multimedialnych w kształceniu kompetencji językowych. Rozwój koncepcji” Jagna Malejka omówiła sposób przygotowania i oceniania tego typu zadania. Na przykładzie wystąpień, w których studenci opisywali swoje miasto, autorka wskazała liczne korzyści płynące z tworzenia prezentacji, w tym szczególnie kształtowanie umiejętności formułowania dłuższych wypowiedzi ustnych.

Teksty zostały opatrzone bibliografią, streszczeniem oraz słowami kluczowymi w języku polskim i angielskim, które umożliwiają czytelnikom zapoznanie się z głównym celem opracowania poszczególnych artykułów. Ze szczególną dbałością został przygotowany na przykład abstrakt do tekstu „Czy styl wypowiedzi pisemnych...” (140). Zawiera on informacje o przedmiocie i celu badania, przyjętej metodzie i aplikacyjności uzyskanych wyników. Wątpliwości nasuwają się natomiast przy lekturze abstraktu do tekstu „Dyktando w pracy...” (212-213). W artykule w głównej mierze poruszono niezwykle istotne zagadnienia z zakresu ortografii, poprawności zapisu i wymowy oraz omówiono cenne narzędzie dydaktyczne – dyktando. Abstrakt wskazuje jednak na treść, która nie występuje w tekście (sposoby rozwijania sprawności językowych, techniki aktywizacji czy zanurzenie w języku).

Czytelnika może zastanowić kilka drobnych kwestii pozamerytorycznych. Redaktorzy na wstępie słusznie zwrócili uwagę na problem nieujednoliczonego sposobu zapisu chińskich nazw własnych. Z jednej strony do dyspozycji jest oficjalnie stosowana na świecie transkrypcja *pinyin*, z drugiej – nie jesteśmy w stanie poprawnie jej odczytać bez zapoznania się z jej zasadami, w przeciwieństwie do zapisu odzwierciedlającego polską wymowę. W publikacji „Język polski w Chinach...” również zdecydowano się na niejednolitość: nazwy „Xi’an” i „Jilin” pozostawiono nieodmienne, w zapisie *pinyin* (bez oznaczenia tonów), a nazwę „Dalien”, „daliński” zapisywano zgodnie z wymową. W „Słowniku nazw geograficznych” znajdziemy jednak te 3 nazwy w wersji zgodnej z transkrypcją *pinyin*, wraz z odmianą i podaną w nawiasie kwadratowym wymową: „Xi’an, [wym. śi an], Ms. Xi’anie, przymiotnika nie używa się”; „Jilin, [wym. dżilin], Ms. Jilinie, przymiotnika nie używa się”, „Dalian, [wym. taljen], Ms. Dalianie, daliński” (Grzenia 71, 125, 325)<sup>3</sup>. W monografii pojawiają się również znaki chińskie niejednolite pod kątem formy: uproszczone (np. 56) i tradycyjne (np. 195) oraz niekon-

<sup>3</sup> Zapis nazw geograficznych zgodny z transkrypcją *pinyin* w odmianie dostosowanej do polskiej deklinacji stosują również studenci chińscy w swoich pracach pisemnych (218-220).

sekwentne użycie feminatywu („pracownica”, 12; „pracownikiem”, 13). Wskazane usterki nie wpływają jednak na ogólne wrażenie starannego opracowania redakcyjnego oraz spójnego układu książki.

Pod kątem merytorycznym pozycja ta w pełni realizuje założenia glottodydaktyki polonistycznej jako „dyscypliny naukowej, łączącej refleksję teoretyczną z praktyką nauczania języka obcego” (42). Istotną mocną stroną monografii jest wieloaspektowe opisanie zagadnienia nauczania języka polskiego w Chinach, z uwzględnieniem różnych punktów widzenia – lektora JPJO (polskiego i chińskiego pochodzenia), językoznawcy, polonisty, sinologa, dyplomaty. W gronie autorów poszczególnych artykułów znalazły się osoby mające nie tylko odpowiednie wykształcenie, ale także w ramach praktycznych działań zaznajomione z realiami glottodydaktyki polonistycznej w Chinach (o czym świadczą końcowe noty o autorach). Dzięki temu przybliżono dotychczasową sytuację, sformułowano perspektywy dalszego rozwoju, postulaty i wskazówki pozwalające na stałe podnoszenie jakości kształcenia polonistycznego Chińczyków. Ponadto lektura tekstów dostarczyła informacji o studiach polskich (wymiarze godzin, liczbie studentów itp.) funkcjonujących w różnych częściach Chin<sup>4</sup>.

Na wielopłaszczyznowość przedstawionych treści wpłynęła także różnorodność metod wykorzystanych do gromadzenia informacji. Omawiane w artykułach dane uzyskano przede wszystkim z własnych obserwacji i doświadczeń lektorskich, ale również z rozmów z innymi wykładowcami, z analiz polskich i chińskich dokumentów państwowych, tekstów kultury, prac pisemnych i wypowiedzi ustnych studentów oraz ankiet i wywiadów, w których brali oni udział. Wydaje się, że wartościowe byłoby rozszerzenie monografii również o wątki metodologiczne. Z korzyścią dla czytelników można byłoby zastanowić się nad doborem i oceną metod wykorzystywanych w badaniach nauczania/uczenia języka polskiego w Chinach, nad obszarami wymagającymi głębszych analiz, nad sposobem tworzenia służących temu narzędzi (np. struktury wywiadów), szczególnie tych skierowanych bezpośrednio do studentów. To właśnie skupienie się na ich perspektywie wyróżnia na tle monografii artykuł Anny Fu i Li Wanying, a także cytowany artykuł Mao Rui.

Usatysfakcjonowani lekturą z pewnością będą nauczyciele pracujący z grupami chińskojęzycznymi, ponieważ stanowi ona źródło cennych informacji i rekomendacji lektorskich. Przedstawiono główne trudności językowe studentów chińskich (193-196, 204), informacje o ich motywacji do nauki (64-65, 168-170, 203), różnice kulturowe i sposób wprowadzania treści kulturowych na zajęciach (143-151, 159), funkcjonalność konkretnych ćwiczeń komunikacyjnych (150-151) i gier (187), szczegółową instrukcję

---

<sup>4</sup> Oprócz wspomnianego Uniwersytetu Syczuńskiego w Chengdu także na Uniwersytecie Pedagogicznym w Harbinie, współpracującym z Uniwersytetem Gdańskim (95-96); na Pekinśkim Uniwersytecie Studiów Międzynarodowych, współpracującym z Uniwersytetem Mikołaja Kopernika w Toruniu (107-114), na Dalieńskim Uniwersytecie Języków Obcych (154-155, 202-203), współpracującym z Uniwersytetem Jagiellońskim w Krakowie czy na Szanghajskim Uniwersytecie Studiów Międzynarodowych (214-215).

wykorzystywania zadania w formie prezentacji (215-216). Lektorzy świadomi tych treści będą także uwrażliwieni na możliwe przeszkody, takie jak np. cenzura chińskiego Internetu (158), brak systematycznych programów nauczania i odpowiednich materiałów dydaktycznych (69, 120, 163), spotkanie z uczniami wychowanymi w innym modelu edukacyjnym (70, 170-171).

W recenzjach można spotkać się ze stwierdzeniem, że dana publikacja wypełnia lukę w literaturze przedmiotu. *Język polski w Chinach...* nie tylko taką lukę uzupełnia, lecz otwiera ponadto nowe pola i perspektywy w badaniach nad nauczaniem JPJO. Ten fakt akcentuje również maksyma, którą opatrzone monografię: „Podróż tysiąca mil zaczyna się od pierwszego kroku”. Wyrażając uznanie autorom, którzy codzienną pracą dążą rozwoju studiów polonistycznych w Chinach i dzielą się swoim – nierzadko wymagającym – doświadczeniem, zakończę recenzję słowami: „Kiedy obserwujesz [ludzi] świątłych, zatęsknij do tego, by im dorównać” (Pejda 51).

#### BIBLIOGRAFIA

- Instytut Polski – Wydział Kultury Ambasady RP w Pekinie, Nauka polskiego w Chinach*, instytutpolski.pl/beijing/pl/nauka-polskiego-w-chinach. Dostęp 10.02.2023.
- Grzenia, Jan, i Aleksandra Kubiak-Sokół, oprac. *Słownik nazw geograficznych z odmianą i wyrazami pochodnymi*. Wydawnictwo Naukowe PWN, 2008.
- Mao, Rui, „Chińscy studenci o rocznych stażach językowych w Polsce”. *Kwartalnik Polonicum*, nr 30, 2018, ss. 57–66.
- Pejda, Katarzyna, *Konfucjusz. Analekta*. Wydawnictwa Uniwersytetu Warszawskiego, 2018.
- Zduniak-Wiktorowicz, Małgorzata, i Olga Bambrowicz, Emilia Kledzik, Barbara Chmiela, *Uniwersytet między kulturami*, Uniwersytet Adama Mickiewicza w Poznaniu, 2022.